

Józef DOBOSZ, *The Church and Cistercians in Medieval Poland. Foundations, Documents, People*, Turnhout, Brepols, 2023., 347 str.

Poljski medievist i profesor na Sveučilištu Adama Mickiewicza u Poznaniu Józef Dobosz predstavlja se međunarodnoj zajednici svojom knjigom na engleskom jeziku koju je prevela Agnieszka Tokarczuk, a uredili Darius von Güttner-Sporzyński i Matthew Firth (na naslovnoj stranici spomenuti su i suradnici Magdalena Biniaś-Szkopek i Robert Tomczak). Djelo se sastoji od triju dijelova (kako najavljuje i podnaslov knjige – utemeljenja/osnutci, dokumenti i osobe), koji pak sadrže ukupno 20 poglavlja. Nakon “Table of Contents” donesen je “List of Illustrations” (7–8), koji objašnjava 27 grafičkih elemenata koji se nalaze u knjizi (karte, fotografije dokumenata – u poprilično niskoj rezoluciji – i tablice). Potom slijede “Abbreviations” (9) s popisom 22 kratice, “Introduction” (11–13), “Translation of Names and Conventions Used in This Volume” (15–16), sastavnica knjige napose korisna onim čitateljima koji ne poznaju slavenske jezike. Nalazimo ovdje i prvo poglavlje naslovljeno “The Church and Christianity in Poland before 1300” (17–41).

Prvi dio knjige naslovljen je jednostavno “Foundations” (45–160), a sadrži ukupno osam poglavlja. Redom su njihovi naslovi: “The Piasts, the Premonstatenians and Other Religious Orders of Canons Regular in the Twelfth Century” (45–56), “The Earliest Evidence for Kazmierz II as Patron and Founder” (57–73), “The Foundation of Łekno Abbey in the Context of Twelfth-Century Polish Cistercian Institutions” (75–88), “The Foundation Process and the Early Endowment of Jędrzejów Abbey” (89–122), “The Circumstances of the Founding of the Cistercian Monastery at Sulejów” (123–131), “The Founder and the Beginnings of the Cistercian Monastery at Wąchock” (133–144), “Churches in the Endowments to Polish Cistercian Monasteries in the Twelfth and Early Thirteenth Centuries” (145–151) i “The Foundation of Owińska Abbey in the Light of the Earliest Written Records” (153–160).

“Documents” (165–260) je naslov drugog dijela knjige u kojem se autor posvetio temama iz diplomatike, povijesti poljskih skriptorija, krivotvorinama i dokumentima o utemeljenju nekih cistercitskih opatija. Naslovi sedam poglavlja koji tvore taj dio knjige su: “The Written Document in Medieval Poland” (163–171), “Research on the Documents and Scriptoria of the Polish Cistercians” (173–188), “Forgeries as a Subject of Research of Polish Diplomats of the Middle Ages” (189–197), “Legitimation of the Forged Documents in Twelfth- and Thirteenth-Century Poland” (199–205), “The False Thirteenth-Century Documents of the Cistercian Abbeys at Sulejów and Jędrzejów” (207–217), “The Diploma of Mieszko III for the Canons Regular in Trzemeszno (28 April 1145)” (219–234) i posljednji, sedmi, tekst: “The Foundation Charter of the Cistercian Abbey at Łekno” (235–260).

Završni (treći) dio knjige je “People” (263–298) u kojem, u četiri poglavlja, autor progovara o odabranim ličnostima: biskupima i opatima te im pridodaje studiju o ekonomskom i kulturalnom položaju cistercita u Poljskoj tijekom 13. stoljeća. Poglavlja su: “Maur, Bishop of Kraków” (263–268), “Archbishop Janik and His Successors: Preparation for the Reform of Henryk Kietlicz” (269–282), “Thirteenth-Century Abbots of the Cistercian

Abbey at Wąchock” (283–290) i “The Cistercians in Małopolska and their Position in the Economy and Culture of Thirteenth-Century Poland” (291–298).

Knjiga završava popisom bibliografije “Bibliography” (299–332) i kazalom imena i naziva mjesta “Index” (333–347).

Vatroslav Siketić

Život i djelo kardinala Franje Kuharića, Tonči MATULIĆ – Ana BIOČIĆ – Branko MURIĆ (ur.), Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2024., 654 str.

Zbornik radova *Život i djelo kardinala Franje Kuharića* plod je istoimenog znanstvenog simpozija održanog 1. i 2. srpnja 2022. godine u Nadbiskupijskom pastoralnom institutu u Zagrebu. Simpozij je planiran za 2020. godinu, ali je pandemija koronavirusa odgodila njegovo održavanje.

Na početku zbornika nalazi se ”Program simpozija *Život i djelo kardinala Franje Kuharića*“ (9–16). Slijede ”Predgovor“ (21–23) i ”Prigodni pozdravni govori na otvaranju i zatvaranju simpozija“ (27–37) – kardinala Josipa Bozanića, tadašnjeg nadbiskupa zagrebačkog, mons. Giorgia Lingue, apostolskog nuncija u RH, mons. Želimira Puljića, tadašnjeg zadarskog nadbiskupa i predsjednika HBK-a i prof. dr. sc. Josipa Šimunovića, koji je u trenutku održavanja simpozija obnašao dužnost dekana KBF-a Sveučilišta u Zagrebu. Središnji dio zbornika čine ”Prilozi“ (41–651) – ukupno 23 rada (šest izvornih znanstvenih radova, četiri prethodna priopćenja, devet preglednih znanstvenih radova, jedan stručni rad, dva izlaganja sa skupa i jedan rad bez kategorizacije). Na kraju su zbornika navedeni ”Suradnici recenzenti radova“ (652–654).

Anđelko Koščak u radu ”Zagrebački nadbiskup i kardinal Franjo Kuharić – kronološki pregled njegova života i pastirskoga služenja“ (41–71) kronološki prikazuje važne etape Kuharićeva života: djetinjstvo i školovanje, prezbiterstvo i župničku službu. Redom je opisan njegov angažman u obavljanju crkvenih službi: pomoćnog zagrebačkog biskupa, apostolskog administratora i nadbiskupa ordinarija, zagrebačkog nadbiskupa i kardinala. Istaknut je njegov doprinos uspostavi mira za vrijeme Domovinskog rata. U radu su predstavljene vjerničke osobine Franje Kuharića: pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji, vjernost Petrovu nasljedniku, otvorenost za susret s vjernicima, zauzimanje za hrvatsku samostalnost i ekumenska nastojanja.

Rad Stjepana Balobana ”Nadbiskup Franjo Kuharić kao crkveni i moralni autoritet u vremenu komunizma“ (73–96) prikazuje kako je Franjo Kuharić u razdoblju od 1945. do 1990. godine svojim životom i djelovanjem oblikovao crkveni i moralni autoritet, najprije kao svećenik, zatim kao pomoćni biskup, zagrebački nadbiskup i kardinal. Autor obrađuje važne trenutke Kuharićeva života: službu župnika (1945. – 1964.), razdoblje od imenovanja zagrebačkim pomoćnim biskupom do imenovanja zagrebačkim nadbiskupom (1964. – 1970.) i razdoblje od početka obnašanja službe zagrebačkog nadbiskupa do demokratskih promjena 1990. godine.